

**Національна академія наук України
Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника
Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів
Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької у Львові**

МИСТЕЦЬКА КУЛЬТУРА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної наукової конференції
(Львів, 25 листопада 2016 р.)**

**Львів
Растр-7
2016**

УДК 7.072.2
ББК 77.04
М 95

Відповідальні за випуск:

канд. мист-ва *Ольга Осадця*

канд. мист-ва *Володимир Пасічник*

Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей Міжнар. наук. конф. (Львів, 25 листоп. 2016 р.) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаніка, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів; Музично-меморіальний музей С. Крушельницької у Львові; відп. за випуск: О. Осадця, В. Пасічник. – Львів : Растр-7, 2016 – 160 с.

ISBN 978-617-7359-65-3

Видання містить тези Міжнародної наукової конференції, в яких окреслено проблеми в галузі мистецтвознавства, музикознавства, театрознавства та кінознавства. Розглянуто питання історії мистецтва, творчість його визначних представників.

Для мистецтвознавців, музикознавців, театрознавців, культурологів, істориків.

**УДК 7.072.2
ББК 77.04**

Тези друкуються за авторською редакцією.

© Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка, 2016
© Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької у Львові, 2016
© Видавництво "Растр-7", 2016

ISBN 978-617-7359-65-3

Диригентська творчість Євгена Вахняка

Сучасні об'єктивні умови праці диригента-хормейстера ставлять щораз більші вимоги до його професійного вишколу. Розглянувши диригентську творчість видатного диригента-хормейстера, народного артиста України, професора Євгена Дмитровича Вахняка (1912–1998), проаналізувавши його творчий метод, можемо окреслити той інструментарій, який може стати у нагоді сучасним диригентам-хормейстерам.

Є. Вахняка народився 1912 р. в Надвірній, в сім'ї священика. У 1923–1932 рр. навчався в Коломийській гімназії. Вищу освіту здобував на юридичному та філософському факультетах Люблінського університету. Не закінчивши університетських студій, у 1936 р. перейшов на навчання до Львівської Богословської академії і паралельно вступив на вокальний відділ Львівського музичного інституту ім. М. Лисенка. Його було зараховано в клас вокалу Лідії Улуханової. В 1939–1948 рр. працював у новоствореній капелі “Трембіта” спочатку в якості хориста-соліста, а згодом – помічника диригента. У 1941–1944 рр. у складі капели “Трембіта” перебував в евакуації у Середній Азії. У 1944–1948 рр. навчався на диригентському факультеті Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка в класі диригування М. Колесси та в класі вокалу С. Крушельницької.

У 1947 р., будучи ще студентом консерваторії, Є. Вахняк очолив аматорський хоровий колектив, яким керував понад 50 років. Під орудою Є. Вахняка невеликий хор переріс в академічну хорову капелу знану в Україні та за кордоном. В її співочому середовищі отримало професійний вишкіл чимало співаків та диригентів, серед яких: С. Турчак, І. Гамкало, Т. Микитка, А. Кушніренко, І. Жук, М. Попенко, М. Дуда, Б. Завойський, І. Небожинський, О. Кураш, І. Майчик, Я. Базів, З. Демцюх, В. Головка, Р. Сов'як, М. Бурбан, В. Яциняк, М. Фікташ, М. Процев'ят, Я. Крилошанська, В. Пержило, С. Вольський та ін.

Відразу після закінчення консерваторії Є. Вахняк розпочав свою диригентсько-педагогічну діяльність. У 1948–1951 рр. він викладав у Львівському педагогічному училищі. З 1951 р. – у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Ф. Колесси,

де керував мішаним студентським хором. У 1956 р. Є. Вахняк розпочав викладацьку діяльність у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка. У тому ж році організував при консерваторії чоловічий хор “Гомін”. У 1959–1961 рр. керував хором оперної студії. У 1962–1975 рр. очолював студентський хор консерваторії. Творча діяльність Є. Вахняка сприяла формуванню цілого виконавського пласта в хоровому мистецтві України. Під впливом його творчої особистості виросло декілька поколінь диригентів-хормейстерів, сформувалася виконавська мапера багатьох хорових колективів.

Диригентський вишкіл самого Є. Вахняка почався ще під час навчання у Коломийській гімназії, де він співав у гімназійному хорі, часто виконував сольні партії, ставав за диригентський пульт. Навчаючись в Люблінському університеті співав в університетському хорі, а під час навчання у Львівській богословській академії – в хорі питомців, яким керував його товариш по Коломийській гімназії Василь Якуб’як. На четвертому курсі семінариста Вахняка призначено керівником крилоса, тобто регентом академічного хору. В капелі “Трембіта” Є. Вахняк формувався як диригент-виконавець під впливом Д. Котка, П. Гончарова, О. Сороки, М. Колесси, П. Муравського, В. Василевича.

Є. Вахняк у спогадах сучасників постає як аристократ духу, інтелігент з величезним почуттям обов’язку, титанічною працездатністю, енциклопедичними знаннями, багатством інтересів у різних ділянках мистецтва і науки. Кожен, хто знав особисто Є. Вахняка, відзначав його порядність, тактовність і уважність до оточуючих. Особисті якості Є. Вахняка відіграли велику роль у його творчій діяльності.

Всебічна професійна підготовка дозволяла Є. Вахнякові справлятися з партитурами будь-якої форми – від хорової мініатюри до монументальної меси. Першочерговим завданням на початковій “фазі” роботи диригента над музичним твором Є. Вахняк вважав глибоке “вникнення” у зміст та характер літературного тексту, його образну сферу. Далі, в процесі детального аналізу всіх елементів музичної мови, форми, фактури, ступеня єдності поетичного і музичного текстів в уяві диригента поступово поставало виконавське бачення інтерпретації твору, його драматургія, спектр характерів, образів, емоційних станів, відповідних виконавських виразових засобів, а також можливі технічні труднощі та способи їх подолання. Не оминав Є. Вахняк увагою і виконавських традицій, що

склалися в процесі інтерпретації твору іншими диригентами та колективами, особливо, коли ці традиції йшли від самого автора.

Основою акапельного звучання хору для Є. Вахняка було досконале темброво-динамічне ансамблювання. “Будь-який хор повинен володіти широкою динамічною шкалою та відповідно до художнього образу застосовувати повну гаму нюансів”. Він не терпів легковажного підходу до практики хорового співу і називав це “ерзац-мистецтвом”. До такого він відносив захоплення деякими молодими диригентами вузькообмеженим т. зв. “камерним звучанням”, котре нерідко базувалося на елементарній відсутності у співаків вокальних даних.

У роботі з хором Є. Вахняк великої ваги надавав вокально-хоровій техніці. Ще на стадії розспівування він домагався правильного дихання, позиційної подачі звука та виразної дикції. Часто матеріалом для розспівок слугували окремі мелодичні звороти або гармонічні уривки виконуваних творів. На початку роботи над розучуванням твору, окрім сумлінного опрацювання інтонації та ритму, вимагав від хористів звука відповідного характеру та тембру. Досягав він цього за допомогою власного показу, пояснення або вдалого, дотепного порівняння. Нерідко вимагав від хору наслідувати звучання оркестрових інструментів. Це сприяло досягненню цікавих тембрально-динамічних ефектів.

Важливими передумовами доброго строю в хорі Є. Вахняк вважав старанну і постійну працю хормейстера в цьому напрямку, а також свідоме ставлення співаків до інтонування. Відтворення складних гармонічних структур потребує значного “підвищення інтонаційного тону” хору. Стабілізувати інтонацію допомагає добре опрацьоване співоче дихання. Добиваючись чистоти інтонації, не можна забувати про змістовне багатотемброве звучання таких структур – їх слід рельєфно відтінювати. Складні вертикально-гармонічні побудови на репетиціях доцільно проспівувати у сповільненому темпі в умовній динаміці *p*, *pp*.

Запорукою доброго ансамблю в хорі Є. Вахняк вважав послідовне розташування співаків за спорідненими тембрами. Це сприяє тембральному ансамблю партії і хору в цілому, забезпечує барвисте звучання, сприяє кращій тембровій інтеграції окремих голосів. Водночас, працюючи з майбутніми професійними музикантами Є. Вахняк вдавався до різних творчих експериментів, зокрема до квартетного розташування хористів. Така практика давала і позитивні, і негативні результати. Квартетний спів хору сприяв чистоті інтонації, але роз’єднував ансамбль партій.

Працюючи над мініатюрами, особливо над композиціями М. Леонтовича, Є. Вахняк з великою скрупульозністю відшліфовував кожен нюанс. “Твори а саррелла вимагають до себе особливого ставлення в роботі. Вони немов дуже витончені тендітні мережива, до яких необхідно відноситися надзвичайно обережно, щоб не зруйнувати їх крихкої структури”.

Артист з яскравою зовнішністю і скромною поведінкою Є. Вахняк володів талантом перевтілення. На сцену виходив завжди впевненим у собі і цю впевненість передавав хористам, незвичайним внутрішнім вогнем і великою експресією запалював їх на емоційний снів. На відміну від Д. Котка, О. Сороки та В. Василевича, які на репетиціях до найменшого нюансу відпрацьовували свій варіант інтерпретації твору, а на концерті вимагали точного відтворення напрацьованого, Є. Вахняк був прихильником імпровізаційного характеру творчості не лише в репетиційній, а й у концертно-виконавській практиці. Існувала якась особлива форма контакту диригента з хором, який розумів диригента з півслова, повністю довіряв йому і готовий був у будь-який момент виконання піддатися його мистецькій фантазії та диригентській волі. Один з учнів Є. Вахняка Р. Сов'як припускає, що подібний контакт диригента з хором був притаманний корифеям нашого хорового мистецтва О. Нижанківському та О. Кошицю.

Всебічна освіченість, ерудиція, особисті та моральні якості, що були притаманні Є. Вахняку, достойні наслідування сучасними молодими диригентами. Запорукою успіху в роботі з хором є засвоєння методів роботи над партитурою та методів роботи з хором. Є. Вахняк свої методи роботи осмислював і постійно вдосконалював. Його творчі зусилля були скеровані на досягнення якомога кращого практичного результату – якісного звучання хору на сцені. Цінне практичне значення мають прагнення диригента до осмислення творчих процесів та досягнення мистецької досконалості, а також намагання передати ці знання і вміння своїм хористам та учням. Вивчивши, переосмисливши і взявши на озброєння творчі методи Є. Вахняка сучасні диригенти-хормейстери можуть дуже ефективно їх застосовувати.